

ANALYZE THIS!

HVORDAN BLI PSYKOLOG I NORGE MED UTDANNING FRA UTLANDET?

Psykologi er et av de mest populære fagene for norske studenter. Ventelistene til norske læresteder er uendelige og karaktersnittene skyhøye. ANSAs studieinformasjon, som tilbyr veiledninger til kommende utenlandsstudenter, merker en sterk økning i henvendelser fra unge mennesker med planer om å bli psykolog. De lurar på hvor det er trygt å utdanne seg med hensyn til senere autorisasjon i Norge.

- Hva kreves av utdanningene deres?
- Og finnes det noen snarveier?

SKREVET AV ANSAS INFOSENTER VED TORIL ANDERSSON JØRAANDSTAD,
TANJA FAJARDO MATHIESEN, INGRID WEISÆTH STERUD OG JORGE MORENO
MED INNSPILL FRA PSYKOLOGISK INSTITUTT VED UIO

En ikke-harmonisert utdanning – Hva betyr det?

Psykologutdanningen er forskjellig fra land til land. I noen land tilbyr man bachelor og for eksempel klinisk master, mens man i andre land har et enhetlig profesjonsløp fra A-Å. I noen land har man mye praksis integrert i studiet, i andre land tar man nærmest all praksis i etterkant av studieløpet for å bli autorisert som psykolog i landet man studerer. I enkelte land fokuserer man på visse fagområder, mens man i andre land tilbyr en generalistutdanning. Med hensyn til lengde, oppbygning og innhold finnes det altså store variasjoner. Dette er grunnen til at en psykologutdanning fra utlandet ikke nødvendigvis medfører autorisasjon i Norge.

Det har blitt gjort forsøk på å harmonisere psykologiutdanningen innad i EØS/EU på samme måte som man har gjort med fag som medisin og sykepleie, men det har per i dag ikke lyktes. *European Certificate in Psychology*, populært kalt EuroPsy, er et eksempel på dette. Den europeiske føderasjonen av psykologforeninger har utviklet et europeisk psykologsertifikat, en felles standard for godkjenning, innad i EØS/EU. Ifølge Psykologforeningen representerer EuroPsy «en minimumsstandard for psykologutdanning i Europa». Her kreves det minst fem års utdanning og ett års veiledet praksis for å bli godkjent. Formålet med sertifikatet er «å fremme tilgjengeligheten av kvalifiserte psykologtjenester i hele Europa, beskytte forbrukere og innbyggere gjennom kvalitetssikring og bidra til mobilitet for psykologer ved å sette dem i stand til å praktisere hvor som helst i Europa». Dette er i tråd med EU-direktiv 2005/36/EC.

EuroPsy har foreløpig ikke fått gjennomslagskraften til å fungere som et rammeverk som kan overstyre autorisasjonsmyndighetene i de ulike land i Europa. Det er ingen tvil om at et slikt felles europeisk rammeverk ville ha gjort det enklere å ta psykologutdanningen sin i et annet land, men da må flere land forplikte seg til å harmonere utdanningen sin opp mot dette rammeverket.

Godkjenning

Forutsetningene for godkjenning

Det er Statens autorisasjonskontor for helsepersonell, SAK, som autoriserer søkere med klinisk psykologiutdanning fra utlandet. Fordi utdanningen ikke er harmonisert, tar SAK utgangspunkt i *Nasjonal plan for profesjonsutdanning i psykologi* når de skal godkjenne psykologutdanninger fra utlandet. Slik sikres det at utdanningene ikke er vesensforskjellige fra den norske, og at utøvere i Norge har en tilnærmet lik holdning til utøvelse av faget. Dette skal igjen skape faste rammer for psykologer og pasienter.

Basis i den norske utdanningen kan forenklet sies å være to ting. Utdanningen er generalistisk, og klinisk. Generalistisk vil si det motsatte av spesialisert, altså en basisutdanning som tar sikte på å kunne behandle mennesker på tvers av aldre, kjønn, diagnoser etc. «Klinisk» kan best beskrives som «det som har med behandling å gjøre». Det omfatter alt som er direkte rettet mot pasienten, uten å trekke inn laboratorieundersøkelser og liknende. Å jobbe klinisk vil si at man ikke sitter på et kontor og leser seg til kunnskap, men at man observerer og samhandler med pasienten (for eksempel i form av psykoterapi, supervisjon, testing, vurderingssamtaler og observasjoner).

Du kan lese den nasjonale planen i sin helhet på www.ansa.no/psykologi. Det er studentens eget ansvar å kjenne til innholdet i denne planen og slik ha best mulig utgangspunkt for å velge en utdanning som i størst mulig grad samsvarer med denne. SAK gir ikke informasjon om trygge skoler eller land utover Norden, så den nasjonale planen er det nærmeste vi kommer en oppskrift til «slik blir du autorisert psykolog med utdanning fra utlandet».

I tillegg til at utdanninger fra utlandet skal samsvare med punktene i den nasjonale planen, skal studiet ikke være vesentlig kortere enn den norske utdanningen, med andre ord ikke kortere enn fem år da den norske utdanningen går over seks år. To av årene skal helst være på masternivå. Det er altså ikke avgjørende om du velger en utdanning som er oppdelt i bachelor og klinisk master alla Tyskland, eller om du velger et A-Å profesjonsløp alla Norge og Sverige med hensyn til godkjenning, men at punktene over

treffer og at du kvalifiserer for godkjenning i studielandet ditt. Mange tror at det holder å komme fra eliteuniversiteter i utlandet, men det er innhold og lengde som vektlegges ved behandling av SAK.

SAKs tredeling av verden (fra trygt til mindre trygt)

Selv om SAK ikke gir kommende søkere eksempler på sikre skoler og land utover Norden, er det visse områder der det er tryggere å studere enn andre med hensyn til senere autorisasjon i Norge. SAK deler inn søknader i tre grupper:

1. Innad i Norden gjelder Nordisk overenskomst. Utdanning fra for eksempel Danmark eller Sverige, inklusive nødvendig praksis i etterkant, vil gi autorisasjon i Norge. Dette gjelder også for dem som har en bachelor fra et land, og har tatt klinisk master (kalt kandidat på dansk) i Danmark. Søkere vil få en forenklet saksgang og SAK vil ikke sammenligne innholdet i utdanningene med den norske.
2. Søkere med utdanning fra EØS/EU, og som er godkjente for å jobbe i sine studieland, har godt grunnlag for å få autorisasjon i Norge dersom utdanningen ikke er vesentlig kortere eller forskjellig fra den norske utdanningen. Minimumskravene til innhold i utdanningen defineres i den nasjonale planen.
3. Søkere med utdanning fra andre deler av verden, kan også bli autorisert, men prosessen er mer omfattende og tallene fra SAK viser at det er færre som blir godkjente. Også her skal utdanningen i størst mulig grad korrespondere med kravene i den nasjonale planen.

Som tredelingen viser, er Norden det eneste alternativet der man er sikret godkjenning (og vet dette underveis i utdanningen) forutsatt at man blir godkjent i sitt studieland. EØS/EU utgjør en god nummer to, spesielt om søkere har noe arbeidserfaring fra studielandet sitt, og i så måte ikke bare er en ferdig student, men en profesjonell arbeidstaker. Det er også lurt å melde seg inn i landets psykologforening.

Se <http://www.sak.no/sites/SAK/yrkesgruppe/Sider/psykolog.aspx> for informasjon om godkjenning og påkrevd dokumentasjon for de ulike søkegruppene.

TIPS TIL DEG SOM VIL UTDANNE DEG TIL PSYKOLOG I UTLANDET

- Velg et lærested som tilbyr en klinisk generalistutdanning
- Les den nasjonale planen nøye, og velg et universitet som i størst grad korresponderer med kravene i denne
- Velg en utdanning som ikke er vesentlig kortere enn den norske utdanningen
- Studer hvis mulig i Norden, eller eventuelt i EØS
- Bli autorisert i studielandet
- Meld deg inn i landets psykologforening
- Jobb gjerne noe i studielandet før du vender hjem

Avslag og midlertidig avslag

Hovedgrunnen til at mange søkere ikke blir godkjente er at utdanningene deres er for forskjellige fra den norske utdanningen. Mange har ikke gått et løp som er klinisk nok, mens andre har valgt en utdanning som er for spesialisert.

Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, som i en del tilfeller gir råd til SAK i autorisasjonssaker, har nå en ordning som gir søkere som har fått avslag mulighet til å ta inntil 30 studiepoeng på profesjonsprogrammet som hospitant for å oppnå den nødvendige kyndighet. Dette er for søkere

Antall autorisasjoner utdelt av Statens Autorisasjonskontor for Helsepersonell, SAK

År	Norge	Norden	EØS / EU	Andre land
2012	231	83	26	9
2011	231	79	22	5
2010	231	155	25	2

*Kilde: årsrapport 2010–12 SAK

Tabellen ovenfor viser antall autorisasjoner utdelt av SAK over de tre siste årene. Som man ser er det utdannede fra Norden som har flest antall autorisasjoner. Autorisasjoner utdelt til utdannede fra EU og resten av verden er relativt lav i forhold til antall norske psykologstudenter i disse landene.

Antall lisenser utdelt av Statens Autorisasjonskontor for Helsepersonell, SAK

År	Norge	Norden	EØS/EU	Andre land
2012	12	108	13	4
2011	8	75	7	3

Tabellen ovenfor viser lisenser utdelt av SAK de siste to årene. En lisens gir rom for kvalifiseringsløp frem mot autorisasjon. Søkere med utdanning fra utlandet som har fått avslag på autorisasjonssøknad på grunn av manglende praksis kan få utstedt en midlertidig lisens de kan bruke til å søke jobb. Psykologstudenter fra Danmark som ikke har veiledet praksis må søke om lisens for toårig veiledet praksis for så søke om autorisasjon etter denne perioden.

som bare mangler litt før utdanningen kan vurderes som jevn god med en norsk profesjonsutdanning. Søkere som mangler mer enn 30 studiepoeng vil ikke få dette tilbudet, men heller beskjede om at de må søke seg inn på et norsk profesjonsprogram på vanlig måte og deretter søke om fritak fra emner de har jevn god eksamen i fra før.

Søkere med utenlandsk utdanning som har fått avslag på sin autorisasjonssøknad på grunn av manglende praksis kan, dersom de ikke mangler noe annet, få utstedt en midlertidig autorisasjon – en lisens – som de kan bruke til å søke jobb som psykolog på den betingelsen at de mottar veiledning i et tidsrom som SAK har bestemt, for eksempel et halvt år. Om arbeidsgiver er villig til å ansette noen på slike betingelser blir et anliggende mellom søker og arbeidsgiver. Det kan godt tenkes at man må bo i mer perifere strøk i en periode for å få en ansettelse med en midlertidig lisens og et krav til arbeidsgiver om fast veiledning.

Alternativt kan det tenkes at det vil finnes praksisplasser som ikke har blitt benyttet av de norske profesjonsprogrammene. Det har skjedd at praksisstedene har vært villige til å ta i mot en autorisasjonssøker som

student. En vanlig norsk hovedpraksis varer i 5 måneder. Dette er ulønnet, og vil heller ikke generere studiepoeng siden det ikke tas som en del av et studieprogram.

Master i Danmark – et smutthull eller et luftslott?

I Danmark er psykologutdanningen oppdelt i to, bachelor og klinisk master. Master kalles kandidat på dansk. Det finnes fire universiteter som utdanner psykologer; Aarhus, Aalborg, Syddansk og Københavns universitet. Lærestedene fyller først opp studieplassene på kandidat med sine egne bachelorgradstudenter, men om det blir ledige plasser fyller de opp med andre søkere så fremt de tilfredsstillende opptakskravene til det enkelte universitetet.

For norske studenter med bachelorgrad i psykologi, både fra Norge og utlandet, er dette en attraktiv vei å gå da en klinisk master fra Danmark, samt to år i veiledet praksis, kvalifiserer til autorisasjon i Norge – på tross av at studenten ikke har fulgt hele det femårige studieløpet i Danmark. Dette er på grunn av Nordisk overenskomst, der

hovedregelen er gjensidig godkjenning av hverandres utdanning og autorisasjon.

Men er dette bare en drøm for få?

Ja, i realiteten er det det. Det er to grunner til dette. Hovedgrunnen er at lærestedene (som overalt ellers i verden) først fyller opp med egne bachelorgradstudenter. Aalborg universitet tar for eksempel kun inn mellom 0–5 søkere med utenlandsk bachelorgrad per år. Dette er fordi de fleste av bachelorgradstudentene deres velger å gå videre på kandidat. På Aarhus universitet tar de inn rundt 20 søkere med utenlandsk utdanning. Syddansk universitet tilbyr først i år kandidat i klinisk psykologi, og tipper at de vil ta inn rundt 5–20 søkere ut fra hvor mange ledige plasser de har etter at de har fylt opp med egne bachelorgradstudenter.

Den andre grunnen omhandler opptakskrav. De enkelte universitetene setter selv opp egne adgangskrav. Disse er vanligvis at man har hatt visse fag i bachelorgraden sin og et bestemt antall studiepoeng innenfor disse fagene. Dette er for å skape en felles plattform slik at de som begynner på master innehar noenlunde samme kunnskaper. Videre kan det være andre ting som at søkere for eksempel ikke aksepteres dersom de har forbedret snittet på bachelorgraden sin. Sistnevnte gjelder Aarhus universitet, som er det universitetet som sammen med Københavns universitet tar inn flest studenter med utenlandsk utdanning.

Høgskolen i Lillehammer, HIL, er det eneste norske lærestedet som tilbyr en utdanning som innholdsmessig tilsvarer bachelorgraden til et dansk universitet, nærmere bestemt Aarhus. HIL forteller at av omlag 25 av deres studenter søkte på kandidat i Danmark i 2012 og at de tror at omlag halvparten kom inn. De fleste av disse ved Aarhus universitet. HIL vektlegger at de ikke fører statistikk over dette og derfor ikke kan oppgi noen konkrete tall.

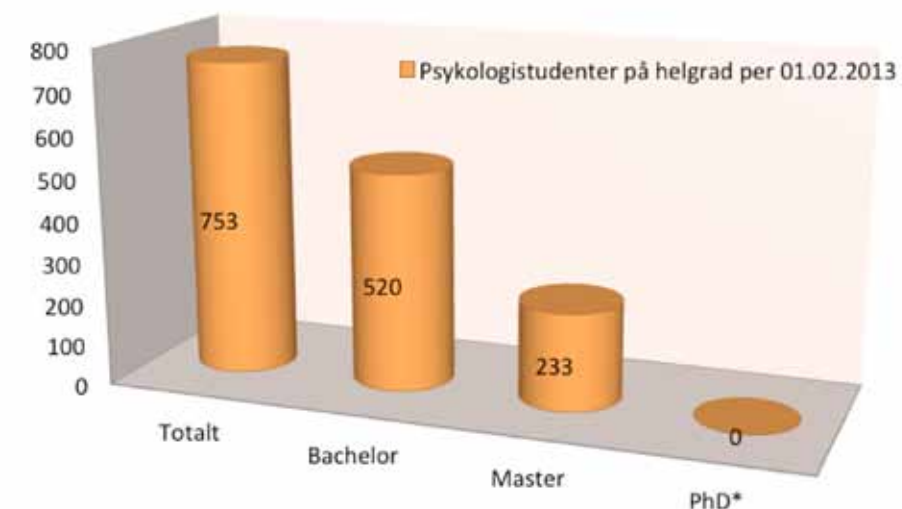
Søkere fra andre norske læresteder må belage seg på å bruke rundt et semester på å ta opp fag for å kunne søke i Danmark.

Fra dansk hold har det blitt gitt uttrykk for irritasjon over at utenlandske søkere, og spesielt søkere fra HIL, tar opp så mange av deres verdifulle plasser på klinisk master. For interessant lesning, se for eksempel denne artikkelen fra 2009: <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2009/09/29/092808.htm>

40 utenlandske studenter er i dette semester begyndt på kandidatuddannelsen ved Psykologisk Institut i Århus, heraf langt de fleste nordmænd. Og blandt de 50, der søger optagelse til februar næste år, er der også mange nordmænd.

– Mange kommer fra Høgskolen i Lillehammer, som klæder dem på til at tage en kandidatuddannelse i Århus, forklarer Preben Bertelsen. Tidligere blev mange af dem afvist, fordi de manglede to-tre fag. Men nu opfylder de kravene, og derfor er det instituttets politik, at de skal optages.

Preben Bertelsen sigter mod, at det årlige optag af udenlandske kandidatstudenter højest må svare til 10 procent af de studerende, der begynder på bachelorstudiet. Ud fra årets optag vil det reducere antallet af udenlandske kandidatstudenter fra 40 til mellem 20 og 25.

Psykologistudenter fordelt per land per 01.02.2013

